
PEDAGOGICAL VIEWS - MANAGEMENT OF CLASS, COMPETENT APPROACH

Nicola Vakirlov

Department of Botany and Methodology of Biology Education, Faculty of Biology “ Paisii Hilendarski“
University, Bulgaria, koko_v@abv.bg

Maria Becheva

Medical University- Plovdiv, Faculty of Public Health, Head Department of Nursing,
Bulgaria, olivier@abv.bg

Nina Belcheva

Medical University- Plovdiv, Medical College, Bulgaria, nmastagarkova@abv.bg

Abstract: The term "classroom management." Appears in Jossos Kounin's book, "Discipline and Group Management in Classroom." Jaasbs Kunin is an educational theoretician who focuses on the ability of the teacher to influence student behavior and instruction / management instructions. So he tries to integrate learning with classroom management. Prior to this, the US focused on the role of the teacher as a translator of knowledge and skills. Different studies have developed classroom management theories, which are based on the teacher's ability to organize and plan their activity and students, using the activity and high levels of student participation in learning. Classroom management is a collection of skills and techniques that teachers use to keep students organized, systematically methodical and tidy, focused, attentive, and academically productive during class. When classroom management strategies are implemented effectively, teachers can minimize disruptive behavior that impedes learning and other activities while increasing their effectiveness. Generally speaking, effective teachers tend to show strong skills in classroom management, while the hallmark of inexperienced or less effective teachers is the chaotic classroom.

Keywords: classroom, management, competent approach.

**ПЕДАГОГИЧЕСКИ ВЪЗГЛЕДИ- МЕНИДЖМЪНТ НА КЛАСА,
КОМПЕТЕНТНОСТЕН ПОДХОД.**

Никола Вакрилов

Катедра “Ботаника и методика на обучението по биология”, Биологичен факултет на ПУ „Пайсий
Хилендарски“ България koko_v@abv.bg

Мария Бечева

Медицински Университет - Пловдив ФОЗ, катедра “Сестрински грижи“, България olivier@abv.bg

Нина Белчева

Медицински Университет - Пловдив, Медицински колеж, специалност “Рехабилитатор“, България
nmastagarkova@abv.bg

Резюме: Терминът „classroom management.“ се появява в книгата на Jacobs Kounin, „Discipline and Group management in Classroom“. Jacobs Kunin е образователен теоретик, който се фокусира върху способността на учителя да повлияе поведението на учениците и през инструкции/ разпореждания за управление. Така той се опитва да интегрира обучението с мениджмънта в класната стая. Преди него в САЩ се е акцентирало предимно върху ролята на учителя като транслятор на знания и умения. В резултат на различни изследвания се разработват теории за управление на класната стая, които са базирани около способността на учителя да организира и планира своята и на учениците дейност, като се използват активността и високото равнище на участие на учениците в обучението.

Мениджмънтът на класната стая представлява съвкупност от умения и техники, които учителите използват, за да бъдат учениците организирани, системно методични и подредени, фокусирани, внимателни към решаването на задачите и академично продуктивни по време на учебния час. Когато стратегиите за управление на класната стая се изпълняват ефективно, учителите могат да минимизират деструктивното поведение, което пречи на обучението и други дейности, като същевременно увеличават ефективността си. Най-общо казано, ефективните учители са склонни да покажат силни умения в мениджмънта на класната

стая, докато отличителната черта на неопитните или по-малко ефективните учители е хаотичната класна стая.

Ключови думи: класната стая, мениджмънт, компетентностен подход.

1. ОПРЕДЕЛЕНИЕ ЗА МЕНИДЖМЪНТ НА КЛАСА

Мениджмънтът на класната стая е мотивиране, ефективно управление на времето (определяне на лимити), стимулиране, активиране с различни методи, използване на езика на тялото, минимизиране на времето за индивидуална помощ в часа. Мениджмънтът на класа представлява „грижи и процедурите, необходими за установяване и поддържане на среда, в която се срещат преподаването и ученето" [1].

Класната стая притежава следните характерни черти:

- многоизмерност;
- едновременност на събития;
- незабавност на реагиране;
- непредсказуемост;
- историчност - знания и умения се овладяват през цялата учебна година [2].

За да се отговори адекватно на тези характеристики и да се постигне едновременно добра атмосфера в класната стая в една добра урочна структура и съответствие с целите на управлението на класната стая, основните практически съвети са: външно мотивиране, ясни правила, виждане на положителните последици, добра ориентация към задачите и ефективно използване на прекъсванията в класната стая.

Мениджмънт на класната стая е термин, използван от учителите, за да се опише процесът на осигуряване на нормалното провеждане на уроците в класната стая въпреки деструктивното поведение на някои ученици. Терминът включва също и предотвратяване на провокативното им поведение. Това е може би най-трудният аспект в преподаването на много учители, заради който те напускат учителската професия.

Предположението, че проблемите в класната стая са винаги по вина на учениците, които не правят това, което им се казва, е невярно. Повечето учители действат така, че се стремят да контролират поведението на децата с ползване на наказания или награди, а това често е неефективно. Вместо да признаят възможните проблеми, идващи от лошата учебна програма или лошо преподаване, учителите поставят изцяло вината върху учениците за тяхното негативно поведение [3]. Наказанието учи учениците само на това, че те ще страдат от тежки последици, когато са уловени да се държат лошо, и ще получат награди и поощрения само като отговорят правилно или се държат положително. Следователно както наказанията, така и наградите не култивира-дълготрайни морални ценности у учениците. Този автор вярва, че правилата не са от практическо значение в класната стая; правилата оставят извън ползрението на учителя какво могат да постигнат учениците. Вместо да се използва дисциплинирането, учителите трябва да работят, за да се развие една демократична класна стая на общността на учениците, която да признава нуждите и интересите както на учителите, така и учениците [4].

Класната стая на демократичната общност е мястото, където учениците се интересуват и грижа за другите, ценят се и се уважават. Участват в процеса на вземане на решения, изразяват становища и работят съвместно, а това оказва положително въздействие и премахва поведенческите проблеми. Когато възникнат проблеми, учителят трябва да зададе на ученика следния въпрос: „Какво мислиш, че трябва да се направи за да се реши този проблем?" Това и други демократични похвати превръщат класната стая в един форум за размяна на мнения и вземане на неналожени от учителя решения [5].

Управлението на класната стая е процес от действия за създаване на среда, която да подпомага и улеснява академично, социално и емоционално ученето. Към тази цел учителите трябва: да се грижат за развитието на поддържащи връзки със и между учениците; да организират и осъществяват преподаването по начини, които оптимизират ученето на учениците; да използват групово базирането обучение за насърчаване на ангажираността на учениците в решаването на академичните задачи; да подкрепят развитието на социалните умения на учениците и тяхната саморегулация; да използват подходящи интервенции за подпомагане на ученици с поведенчески проблеми [6].

Целта на управлението на класната стая е не само да се поддържа редът, но и да се оптимизира обучението на учениците. Това управление се разделят в четири припокриващи се категории, а именно: специално определено време за рутинни процедури, време за обучение, време за ангажиране (търсене и отговор на въпроси, попълване на листови и електронни таблици, упражнения, подготовка за различни видове изложения и презентации), академично време за различни видове учебна дейност. Мениджмънтът на класната стая е всички неща, които един учител прави да организира учениците, пространството, времето и материалите, така че обучението на учениците да може да се осъществи ефективно [7].

Набор от техники и умения, които позволяват на учителите да контролират учениците ефективно, за да се създаде положителна среда за обучение за всички тях. След като учителят изгуби контрол над своята класна стая, става все по-трудно за него да го възстанови. Времето, което отделя учителя, за да се коригира лошото поведение, причинено от лошото управление на класната стая, води до по-ниска степен на академична ангажираност на учениците. От гледна точка на ученика ефективното управление на класната стая включва ясна комуникация за поведенчески и академични очаквания, както и среда за кооперативно учене [8].

Мениджмънтът на класната стая представлява съвкупност от умения и техники, които учителите използват, за да бъдат учениците организирани, системно методични и подредени, фокусирани, внимателни към решаването на задачите и академично продуктивни по време на учебния час. Когато стратегии те за управление на класната стая се изпълняват ефективно, учителите могат да минимизират деструктивното поведение, което пречи на обучението и други дейности, като същевременно увеличават ефективността си. Най-общо казано, ефективните учители са склонни да покажат силни умения в мениджмънта на класната стая, докато отличителната черта на неопитните или по-малко ефективните учители е хаотичната класна стая [9].

Управлението на класната стая се състои основно от всичко, което един учител прави в класната стая - от времето, когато влезе, до времето, когато излезе-за да се постигнат целите на урока или друга форма на обучение. То включва знанията и компетентностите на учителя по темата, която се преподава в класа, естеството на планираните дейности, наличните ресурсни материали, отношението и разбирателството с учениците и не на последно място, но не по-малко важно, контрол на класа. Една добра класната стая се постига, когато учениците показват ентузиазирани и позитивен подход към ученето, проявяват самодисциплина и самоконтрол, а на учителя се налага да играе рядко ключова роля в създаването на такава среда с методите на ефективно управление на класната стая [10].

Мениджмънт на класната стая е термин, използван от педагозите, за да се опишат методите за предотвратяване на лошото поведение или за да реагираме по различни начини към него, ако то възникне. С други думи, това е умение и компетентност на учителите да използват техники за поддържане на контрола в класната стая. Управлението на класната стая е една от най-проблемните части в преподаването за новите учители. Липсата на ефективно управление в нея може да означава, че ученето намалява силно своята ефективност. За учителя това явление може да предизвика нещастие и стрес и в крайна сметка да доведе до напускане на учителската професия [11].

Мениджмънтът на класната стая цели насърчаване и създаване на ученическия самоконтрол чрез процес на насърчаване на положителни учебни постижения и поведение. Така академичните постижения, ефикасността на учителите, а и самото поведение на учениците са пряко свързани с концепцията за училищната среда и управлението на класната стая. Управлението на класната стая се фокусира върху три основни компонента: управление на съдържанието, управление на поведението, както и управление на договореността. Всяко едно от тези понятия се определя със съответните дефиниции и се представя с подробности в списък на наблюдаваните елементи в ефективните практики на преподаване. Управлението на договореностите се фокусира върху групите на класната стая като социална система, които имат свои собствени характеристики и които учителите трябва да вземат предвид както при управлението на междуличностните отношения в класната стая, така и при съблюдаването за изпълнение на ангажиментите на учениците [12].

Мениджмънтът на класната стая се определя като използване на методи и стратегии от учителя за поддържане на учебна среда, която е благоприятна за обучението и успеха на учениците. Въпреки че има много учителски стратегии, които участват в управлението на класната стая, то общ техен знаменател е стремежът учениците да са в среда, която им позволява да постигнат високи постижения.

Основните цели на мениджмънта на училищния клас са:

- насърчаване на ученическата ангажираност;
- сътрудничество за всички дейности в класната стая;
- създаване на организирана и продуктивна работна среда;
- осигуряване и подкрепа на дисциплината на учениците;
- създаване на сигурност при изпълнение на рутинни процедури и творчески дейности;
- улесняване на ученето и преподаването;
- увеличаване на академичните постижения на учениците;
- подкрепа и насърчаване на безопасността на класната общност. [13].

2. МЕНИДЖМЪНТ НА КЛАСА–ВЗАИМООТНОШЕНИЯТА УЧИТЕЛ-УЧЕНИК И ТЯХНАТА РЕАЛИЗАЦИЯ.

Мениджмънт на класа е широко използван термин в образованието след 70-те и 90-те години на 20. век. Той изразява събитие, което е един от факторите, влияещи във висока степен на учебните постижения на учениците, на качеството на преподаване и учене като цяло, на ефективното използване на ресурсите, пространството на класната стая и времето за обучение. В съвременен план първоначалните схващания за мениджмънт на класа наблягат върху условията и процедурите за постигане на ред в класната стая, така че образованието да е ефективно, да осигури среда, в която учениците изпълняват успешно своите дейности и не се допуска деструктивно поведение от тяхна страна. Постепенно с развитието на теориите за мениджмънта се добавят влиянието върху класа като социална група и организация, професионалните и личностните качества и компетентности на учителя, както и влиянието на външната за училището среда [14].

Според Радев (2014) училищният клас е: училищна социална форма на постоянен състав от ученици на една и съща възраст, с приблизително с едно и също ниво на развитие, обучавани съвместно в класната стая, кабинет и лаборатория. Мениджмънтът на класната стая се усложнява диференцира от различните типове класни стаи, от различните области (центрове) на ученическа активност, и от техния различен дизайн: обикновени (традиционни, компютризирани, чат стаи, хибридни класни стаи и пр [15].

За постигането на ефективен мениджмънт на класа е необходимо учителя много добре да познава главния обект на управление - учениците, като индивидуалности, така и като представители на социално обединение.

3. КОМПЕТЕНТНОСТЕН ПОДХОД

В научната литература съществуват различни дефиниции на компетентността. Най – общите и най – представителните са:

“Компетентността е индивидуално интегративно свойство на личността, което се изразява в спецификата на организиране и използване на различните знания и умения и позволява ефективни решения и поведение в различни ситуации. “Компетентността е високо развито равнище на уменията. Движението към компетентност изисква натрупване на знанията, адаптация на съществуващите структури от знания и умения, и изменение при нужда на декларативните и процедурните знания и правила. [16].

За придобиването на компетентност има две теории:

Първата е когнитивна теория. За този автор, равнището на компетентност е неотделимо свързано с придобиването на умения. Той отбелязва три стадия в тяхното формиране. Първият се нарича когнитивен стадий. При него се осъществява декларативно кодиране на уменията (т. е запомня се набор от факти, релевантни на уменията). Така се натрупват различни оператори за решаване на даден проблем.

Вторият се нарича асоциативен стадий. При него се отстраняват грешки във входното разбиране на проблема и се усилват връзките между различните елементи за изпълнение на действието. Това е свързано с процедурализацията на знанията – преход от явно използване на декларативното знание, към пряко приложение на процедурното знание.

Третият стадий във формирането на умения е автономният стадий. При него, процедурата става автоматизирана и бърза. Тренировката е тази, която увеличава скоростта и повишава точността на действията. Процедурите се прилагат по - бързо и по – уместно (повишаване точността на процедурите по настройката) Така се формулира степенният закон на ученето на умения, който гласи, че ефективността на уменията нараства в зависимост от количеството тренировки и не много се снижава при продължителни интервали от време [17].

Компетентността се развива чрез: тактическо учене (последователно изпълнение на действия за решаване на някакъв проблем), стратегическо учене (организиране на оптимално решение на по – сложни проблеми), правилно и точно кодиране на проблема, специална информация за проблемите в дадена област, способност за запазване на информация за проблемите в дълговременната памет, целенасочена практика, пренос на умения, обучение в решаване на проблеми и практическо приложение на знанията [18]. Особено значение за компетентността има съхраняването и приложението на специалните знания. Специалните знания са с друга конфигурация и организация от обикновените, като техните модели могат да са повече от един. Компетентността се съотнася още със скоростта на достъп до знанията (услужливост на паметта) и класифициране на моделите на възприятия, което облекчава търсенето и икономисва време за избор на възможните действия. При компетентните хора възпроизвеждането на знания е по – интензивно и ефективно, няма интерференция между тях, оперира се леко, с по – голямо количество факти и данни,

рационално се кодират и прилагат изводите. Така компетентността се извява като опора на голяма база специални знания, които се прилагат върху основата на владеене на правила [19].

Втората теория отчита ролята на осъзнатата практическа дейност в съчетание с вродените способности, като има спор за водещата роля на едното или другото.

Има разлика между компетентност и компетенция. Вече бе посочено, че компетентността е личностно качество или свойство. Компетенцията от своя страна, е изпълнителен компонент на компетентността, който може да се наблюдава. Тя е вид поведение, вид активност или набор от реакции, които оказват въздействие върху определен обект, или страна от средата. Компетенцията е явно използване на компетентността, а самата компетентност е по – скоро скрито или предполагаемо качество, черта, свойство, което е формирано в резултат на научаване и продължаващ опит. Компетенцията е изпълнение до степен, в която реакциите на човека отговарят на валидни критерии [20].

Понастоящем се споменават следните видове компетентност: интелектуална, социална; емоционална; практическа; социокултурна; лингвистична; социолингвистична; комуникативна; лична; професионална; прагматична; предприемаческа; методична; стратегийна; ключова; базисна; “мека” (в сферата на междуличностните отношения); рефлексивна, интерперсонална, културна, обща; специализирана; когнитивна; етична; функционална и пр. Концепциите за компетентността са две. Първата от тях е на базата на знанията и широката информираност като необходимо условие за компетентност. Втората концепция е за компетентността като гъвкаво приложение на знанията, което зависи от аналитичните, творчески и практически умения на специалиста [21].

Особено популярност придобива в този план и “компетентностния” подход, който започна да се формира и извява в рамките на ЕС. На мястото на прословутия модел ЗУН (знания, умения и навици), започна да се предлага модела ЗУК – знания, умения и компетенции, което е резултат и от по-широкото навлизане на когнитивната психология. В нея компетентността е тема, която стои по средата на темите, между решаването на проблеми и умозаклученията за приемане на решения, или пък между съхраняването и организацията на знанията и използването на информацията за научаване. Така компетентностният подход може да бъде дефиниран като обща позиция за провеждане на изследвания, за структуриране на учебните и възпитателните съдържания, за структуриране на формалния и неформалния процес на обучение, за декомпозиране и писане на специфични и конкретни образователни, възпитателни цели и стандарти по отделните учебни предмети, културно – образователни области, в неформалното и информалното образование и възпитание [22].

4. ЗАКЛЮЧЕНИЕ

В съвременните измерения на мениджмънта на класа се прилага най-често функционалният подход - този вид мениджмънт се разглежда като съвкупност от типичните управленски функции на учителя (планиране, организиране, координиране, ръководство, контролиране и оценяване), но с акцент върху практическата им насоченост - т.е. какво трябва да се прави, но и най-вече трябва да се прави. Мениджмънтът на класа се разглежда в пряка връзка и взаимодействие с философията и културата на управление на училищната организация, включва всички ресурси на образованието (време, хора, среда, технологии, средства) и възприема ученическия клас като уникално социално формиране, за което няма универсална рецепта за управление. Една от основните цели е да се постигне не само ефективност в ученето, а и в социалното и емоционалното развитие на учениците. Продуктивността се измерва по-скоро качествено, а не количествено. Ако ученикът е лице, ангажирано във формалното училищно образование, то училищният клас е група ученици, събрани да учат регулярно под ръководството на учителя.

ЛИТЕРАТУРА

- Froyen, L., Iverson, A. (2014). *Schoolwide and classroom management: The reflective educator-leader* (3rd ed.). Upper Saddle River, NJ: Prentice-Hall.
- Garrett, T. (2014). *Effective Classroom Management Essentials*, Teachers College Press.
- Радев, Пл. (2014). *Мениджмънт на качеството на образование в средното общообразователно училище*, Печат ИМН, Пловдив.
- Петкова, Р. (2015). Проблемът за обобщаването и видовете обобщения в методиката на обучение по биология. НТ, ПУ „П. Хилендарски“, кн.4, стр.37-46.
- Andersen, B., H. Bredrup H., Bredrup, R., Pedersen, K., Prytz, H., Rolstadas, A., Torvatn T. (2014). *Performance Management*, Kluwer Academic Publishers, ASCA (American School Counselor Association) School Counselor

- Competencies. Australian Professional Standard for Principals, Home Page of AITSL - Australian Institute for Teaching School Leadership limited,
- Berliner, D. (2016). Effective classroom management and instruction: A knowledge base for consultation. Alternative educational delivery systems: Enhancing instructional options for all students, Washington, DC.
- Анастаси А., Урбина С. (2018). Психологическое тестирование, Москва.
- Пирьов, Г. (2016). Педагогическа психология. Наука и изкуство, София.
- Петров П. (2014). Дидактик, “Ведасловена”, София
- Александров, П. (2015). Интелект и обучение. Народна просвета, София.
- Петров, П., Атанасова, М. (2016). Образователни технологии и стратегии на учене. Веда Словена, София.
- Андерсон, Дж. (2015). Когнитивная психология, Москва.
- Стефанова, М. (2016). Педагогическа иновация. София.
- Андреев, М. (2014). Образование и общество. Педагогическа социология. С, СУ „Св. Кл. Охридски
- Пирьов, Г. (2015). Личност и възпитание. Народна просвета, София.
- Радев, Пл. (2014). Обща дидактика, Fast Print Books, Пловдив, 2014
- Беспалко, В. (2015). Основи на теорията на педагогическите системи. София, Народна просвета.
- Бижков, Г. (2014). Педагогическа диагностика, София., Народна просвета
- Брунер, Дж. (2015) Психология познания.
- Василева, Е. (2014). Съвременното начално училище – реалност и предизвикателства. София стр. 70.
- Ников, А. (2015). Психология на образователния процес. София.
- Панайотов, Ал. (2016). Принос към проблема за интегративната същност на методиката на обучението по биология. София